

Рак Мар'яна Ярославівна
*провідний спеціаліст відділу
містобудування, архітектури та ЖКГ Золочівської РДА*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Комунальне господарство – одна з найбільших галузей господарського комплексу держави, діяльність якої забезпечує населення, підприємства та організації необхідними комунальними послугами й істотно впливає на розвиток економіки країни. Саме тому пріоритетним напрямом соціально-економічних перетворень в Україні має бути реформування та розвиток комунального господарства в умовах обмежених фінансових ресурсів. Загалом комунальне господарство займає особливе місце в структурі житлово-комунального комплексу, який є невід'ємною складовою економіки будь-якої країни.

Житлово-комунальний комплекс включає дві важливі складові: «житлову» та «комунальну». Безумовно, в реальному житті вони взаємопов'язані, але кожна з них має свою специфіку. Коли говорять про житлову складову, то мають на увазі житловий фонд, можливість використання самого житла виходячи з його техніко-економічних характеристик (висота, площа, кількість квартир тощо), а поняття «комунальне» (у даному разі «комунальне господарство») зосереджує увагу на тому, як пов'язана житлова забудова з усіма можливими комунікаціями (системи водопостачання, водовідведення, теплопостачання тощо).

Однак, попри те, що і житлове, і комунальне господарство обслуговує єдиний комплекс суспільних потреб, тобто формує середовище життєдіяльності людини, це дві окремі галузі. Так, наприклад, якщо в житловому господарстві всі основні фонди представлені будівлями і спорудами, тобто пасивними фондами, то в комунальному господарстві, навпаки, значна частина основних фондів – це обладнання, технічні комунікації та устаткування, або активні фонди. Тому в умовах їх експлуатації, термінах фізичного і морального зносу, способах поточного і капітального ремонту існують принципові відмінності. Різні рівні капітало-, енерго- і трудомісткості обумовлюються особливостями технологічних процесів. Специфічними є і вимоги щодо чисельності та кваліфікації персоналу, устаткування, оснащення та організації робіт у галузях житлового і комунального господарства.

Дослідження економіки комунального господарства передбачає вивчення специфічних особливостей фінансової діяльності підприємств галузі. Від організації фінансової діяльності підприємств залежить певною мірою своєчасність і повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання. У зв'язку з цим актуалізуються проблеми, пов'язані з фінансуванням підприємств комунального господарства, результати діяльності яких значною мірою визначають соціально-економічні показники розвитку суспільства.

Зауважимо, що підприємства комунального господарства охоплюють понад 20 видів діяльності, практично всі основні сфери життєдіяльності споживачів. Однак велика їх кількість, різноманіття обумовлюють необхідність систематизації та класифікації підприємств комунального господарства. Це дасть можливість виокремити ті галузі, які є визначальними та пріоритетними за своїм функціональним призначенням і за характером наданих послуг.

Цікавий підхід до класифікації підприємств комунального господарства запропоновано в дослідженнях М.В. Глух, яка розглядає галузь у комплексі. Автор стверджує, що складовими комунального господарства можуть бути [1]: готельне господарство, банно-пральне господарство; водопостачання, каналізація, газо- і теплозабезпечення тощо; прибирання вулиць, вуличне освітлення, утримання шляхових покриттів тощо.

Даний підхід дає лише найбільш загальне уявлення про багатогалузевість комунального господарства та складність його класифікації. Крім того, сумнівним є віднесення готельного та банно-прального господарств до складу комунального.

На нашу думку, уніфікована позиція з питання поділу комунального господарства на групи крізь призму надання комунальних послуг, що мають лише матеріальне втілення, та за їх функціональним призначенням.

Відповідно провідними галузями комунального господарства є:

- санітарно-технічні підприємства (водопостачання, водовідведення та теплопостачання);
- енергетичні (газопостачання, електропостачання, енергопостачання);
- санітарно-гігієнічні (благоустрій, освітлення, санітарне очищення домоволодінь).

Варто зауважити, що в структурі комунального господарства значну частку займають санітарно-технічні підприємства (водопостачання, водовідведення, теплопостачання). Саме ці складові комунального господарства потребують особливої уваги, оскільки є важливою умовою суспільного розвитку та складовою національного багатства. Що стосується енергетичних підприємств, то вони входять і до паливно-енергетичного комплексу країни, тому не можуть бути повною мірою об'єктом нашого дослідження. А санітарно-гігієнічні підприємства – це підприємства житлового обслуговування, тобто є частиною як комунального, так і житлового господарства.

Виходячи з наведеної класифікації можна зробити висновок про те, що підприємства комунального господарства не тільки обслуговують населення, а й надають комунальні послуги виробничим підприємствам та організаціям, тобто беруть безпосередню участь у матеріальному виробництві, істотно впливаючи на собівартість промислової продукції, що виготовляється. Особливо великий обсяг матеріальних послуг надають, як уже зазначалося, підприємства водопостачання, водовідведення та теплопостачання.

У контексті наведеного можна сказати, що кожне підприємство комунального господарства функціонує в певному просторі, характер і специфіка якого визначається комплексною взаємодією ознак комунальних послуг, які або сприяють успішному функціонуванню, або посилюють кризові явища.

Підприємства комунального господарства беруть участь у формуванні державних бюджетних та позабюджетних фондів, а частину своїх доходів відраховують до місцевих бюджетів. Місцеві органи влади, у свою чергу, можуть надавати пільги підприємствам комунального господарства або повністю звільняти їх від оподаткування в тій частині, в якій ці податки зараховуються до відповідних місцевих бюджетів. Водночас більшість підприємств є отримувачами бюджетних асигнувань, оскільки існуюча схема оплати комунальних послуг населення не дає змоги покрити всі витрати підприємств.

Отже, фінансова діяльність підприємств комунального господарства – складова місцевих фінансів, що відбиває економічні відносини, пов'язані з розподілом та перерозподілом вартості ВВП (валового внутрішнього продукту) через формування та ефективне використання централізованих і децентралізованих фондів. Насамперед до фінансів підприємств комунального господарства відносять грошові відносини, що

відповідають економічним ознакам фінансів, та конкретні форми їх прояву, які відображають організаційні, економічні та інші особливості галузі та їх види. Нині фінанси комунального господарства функціонують на основі законодавчих норм, які регламентують діяльність усіх господарських структур в економіці.

Зауважимо, що загальним показником розвитку підприємств комунального господарства вважається загальний обсяг використання інвестицій за певний проміжок часу. Але кожен з його елементів має галузеві критерії діяльності. У водопровідно-каналізаційного господарства – це норма подання води на кінець періоду на одну людину на добу, збільшення потужності очисних споруд, збільшення кількості якісних водопроводів і мереж, норми відведення комунальних стоків, збільшення пропускної потужності каналізації, очищення стічних вод тощо. Основним показником діяльності теплового господарства є норма витрат тепла на одного мешканця за рік; потужність теплогерел на кінець періоду; частка районних котелень у загальній потужності джерел тепла; приріст потужностей котелень; приріст теплових мереж від районних і магістральних ТЕЦ тощо.

Не менш суттєвою особливістю фінансової діяльності підприємств комунального господарства є те, що в рамках фінансів окремих суб'єктів господарювання проявляється їх належність до фінансів різних галузей, різних видів діяльності (водопостачання, водовідведення, комунальна енергетика тощо). Саме комплексний галузевий характер цих підприємств і виявляє специфіку фінансів уже на рівні окремих складових комунального господарства.

Література:

1. Глух М.В. Правові основи фінансування комунального господарства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К., 2008. С. 23.